

TÓTH CSABA

VÁLTOZATOK EGY TÉMÁRA – VAS MEGYEI KÉPZŐMŰVÉSZEK ÖNARCKÉPEI¹

I. RÉSZ

Mindenek fölött

Légy hű magadhoz: így, mint napra éj,

Következik, hogy ál máshoz se léssz.

Shakespeare: Hamlet². Arany János fordítása

É

vszázadok óta az önarckép a képzőművészet egyik örök témája; egy rajzba, egy képbe, egy portrészoborba kell belesűríteni az alkotónak személyisége minden titkát, jellegzetességét, karakterét. Ilyenkor „szemtől szembe” látja és nézi önmagát a művész. Vannak olyan alkotók, akik soha meg sem kísérelték, de vannak olyanok, akik egész életükön át ragaszkodtak ehhez az *önszembenezés*hez. Dürer, Rembrandt,

1 Verebi Végh Gyula 1908-ban vetette fel először egy állandó vasi képzőművészeti gyűjtemény (szombathelyi képtár) gondolatát. (*Vasvármegye*, 228. szám 3–5. old.) Az I. világháború után öt neveztek ki az Iparművészeti Múzeum élére, a tervét így nem tudta megvalósítani. Közel negyedszázaddal ezután a *Vasvármegye* napilap (1932. 03. 24.) használta először a vasi művészet („Ma nyílik a vasi művészek tárlata”) fogalmat, és ezzel egy időben egy kisebb gyűjtemény létre is jött a Kultúregyesület Képzőművészeti Szakosztályának jóvoltából a szombathelyi múzeumban. A II. világháború után csak újabb két évtized elteltével találkozhatunk ismét a vasi képzőművészet fogalommal, amikor 1954-ben megalakul a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Vas–Zala megyei munkacsoportja. 1959-től szétváltak, és ettől kezdve külön életet élt a Vas megyei Munkacsoport. 1965-ben rendezték meg a „Vasi Képzőművészek Kiállítását” – 1932-höz viszonyítva több mint 3 évtized után. Egy 1966-os kiállítási katalógus előszavában Kiss Gyula már meg is próbálta határozni, illetve fogalmazni a vasi képzőművészet sajátosságait. „*Ismeretes tény, hogy a kulturális centralizáció éppen a képzőművészetben honosodott meg – a szabályt erősítő egyetlen kivételként – a legkevésbé: Hódmezővásárhelynek, Szolnoknak országos mondanivalója akadt, hogy a korábbiakban Nagybányára ne is utaljak. A vasi képzőművészet – ha nem is illelhető még a felsorolt városok rangjával – két évtized alatt, az emlékezetes zsenyiei honfoglalás óta erőteljes lépéseket tett afelé, hogy igencsak számon tartott műhelyvé válhassék.*” Angyal Endre ugyanebben az évben Zsennye kapcsán ismét felvetette a helyi képtár gondolatát: „*Talán remélhetjük, hogy ez az értékes anyag együtt marad, s megvalósul a régi terv: állandó jellegű modern galéria Szombathelyen (...) nem csak művészettörténeti dokumentum volna, hanem Szombathely kulturális jelentőségét, sőt idegenforgalmát is fokozná.*” (*Életünk*, 1966/3. 105. old.) 1973-ban a vasi képzőművészet már túllépte a megyehatárt: a Győri Múcsarnokban mutatkoztak be a Vas megyei képzőművészek. Rá egy évre pedig, 1974-ben a vasi képzőművészet nemzetközi porondra lépett. (Bulgáriában Razgradban, Jugoszláviában Mariborban.) 1976-ban a *Művészet* folyóirat „Vasi festők és szobrászok” címmel mutatta be a megye képzőművészetét. 1978-ban Várkonyi György, a Vasi Műhely egyik alkotója – később a Szombathelyi Képtár gyűjteményének

Van Gogh – és, hogy magyar példát is hozunk, Derkovits – életműve összehasonlíthatatlanul szegényebb lenne önarcképeik nélkül.³ Az *önportré* olyan réteget nyit fel egy művész munkásságában, amit más műfajú alkotásaiban nem ismerhetünk meg. Az irodalomban ennek megfelelő kategória talán a személyes, vagy titkos napló. „*Ebből fakadóan az önarckép nemcsak pusztán speciális fajtája a portrénak, mivel minden önarckép egyben vallomás is, fel- és kitárulkozás, a művész saját identitásának, többszörös Énjének explicit megfogalmazása vizuálisan. Ezért az önarcképek felfoghatók képzőművészeti ars poeticáknak.*”⁴

Negyedszázaddal ezelőtt, 1991-ben a szombathelyi Médium Galériában Rasperger Józseffel egy kiállítást szerveztünk az akkori Vas megyei képzőművészek önarcképeiből. Ma már a kiállítók nagyobbik része nincs is köztünk. A ritkaságszámba menő kiállításához sajnos akkor nem készült katalógus, de talán fényképek sem maradtak róla. E tanulmány megírásához teljesen újra kellett kezdeni az anyaggyűjtést.⁵

A téma azonban nem csak akkor, hanem ma is népszerűnek tekinthető. 2004-ben Bordács Andrea az *Új Művészet* hasábjain tanulmányt írt a kortárs magyar képzőművészek önarcképeiről,⁶ 2005-ben pedig a Várfok Galéria rendezett önarckép-kiállítást,⁷ majd 2013-ban a Magyar Festők Társasága a sárvári Galéria Arcisban ugyanezt tette.⁸ Legvégül 2014-ben a Budapesti Történeti Múzeum „Festők a tükörben” címmel az Uffizi Képtár magyar vonatkozású önarcképeit mutatta be.

A művészettörténetben az önarcképnek, önportrénak különböző típusai ismertek. Többnyire tükör használatával készültek. A művész alkotás közben tükörben nézve örökíti meg magát. Ez így lehet háromnegyed-profilos nézet, vagy frontális szembenézet. Nagyon ritka a teljes profil-nézetű önarckép, ehhez két tükör használata szükséges. (A tanulmányban ilyenekkel is fogunk találkozni.) A szobrász az önportréjához önarckép vázlatrajzokat készít, azokat

létrehozója – „ars poetica”-szerűen meg is fogalmazta a vasi képzőművészet feladatát: „...*hitet teszünk a vasi képzőművészek azon gyakorlata mellett, hogy szakmai tisztességre törekedve, műfaji tradíciókat tiszteletben tartva, hagyományos eszközökkel, festékkel, tollal, kővel, bronzal, agyaggal törekszenek korunk rezdüléseire figyelő, érzékeny, emberközpontú művészet létrehozására.*” Pár évvel később, a Szombathelyi Képtár 1985-ös átadásával sem valósult meg azonban a régi vágy, egy önálló és állandó vasi képzőművészeti gyűjtemény létrehozása. A helyi képtár százéves gondolata csak 2011-ben realizálódik, amikor megnyílik a Vasvári Békeházban a vasi képzőművészeti gyűjtemény. Ez a tanulmány többek közt azért íródott, hogy bizonyítsa ennek a gondolatnak a létjogosultságát, mivel még napjainkban is többen megkérdőjelezzik azt.

- 2 Az önarcképkészítés során valahol a tudat alatt minden művész esetében ez a hamleti intés húzódik meg.
- 3 „*A világhírű alkotók közül állítólag Rembrandt (1606–1669) festette a legtöbb önarcképet, összesen mintegy hatvanat, utána talán Edgar Degas (1834–1917) és Van Gogh következnek, akik szinte »kényszeres« önarcképfestők voltak.*” (NOVOTNY Tihámér: *Önarcképek – Önar-cz-képek. Katalógus-előszó, Sárvár, 2013. 8. old.*)
- 4 BORDÁCS Andrea: *Narcissus utódai (A portré alternatívái a kortárs művészetben 2. – Az önarcképek.) Új Művészet, Bp. 2004/11. 21. old.*
- 5 A szerző később több előadást is tartott a témáról, többek közt 2011-ben a Szombathelyi Képtárban a „Múzeumok mindenkinek” program keretében, 2012-ben a Gyulai Nyári Művésztelep résztvevőinek, és legutóbb 2014-ben a nemeskocsai képzőművészeti kör tagjainak. Az anyaggyűjtés során az itt közöltéknél sokkal több önarckép került a szerző látókörébe, azok azonban a tematikus bontások ellenére sem voltak mind közölhetőek, mivel egy-egy altémában egy művésztől csak egy önarckép volt bemutatható. (Voltak olyan művészek, akik ígérték, de végül mégsem adtak anyagot a tanulmányhoz, de olyan is volt, aki kerek-perec elzárkózott a megkeresés kapcsán.)
- 6 BORDÁCS Andrea: i. m. 16–21. old.
- 7 Ezen a kiállításon a szerző is részt vett.
- 8 Ezen a kiállításon szerepelt pl. a tanulmányban közölt Gyécsek József önarckép.

használja fel; nyilván a vázlatokhoz ő sem nélkülözheti a tükröt. (Ma persze a tükröt gyakran felváltja a digitális fényképezőgép és az okostelefon.)

Az önarcképben lehet csak az arca koncentrálni, de lehet az alkotás szituációjára kitágítva is ábrázolni magát az eseményt, a műtermi miliót is megörökítve. Ilyenkor a művész környezete is nagyon beszédes tud lenni, hisz ez a közeg szinte negatív burokként veszi körül a művészt.

A művészettörténet különböző korszakaiban nem sokat változtak az önarckép képtípusai, a modern művészet irányzatainak a fellépésével azonban ma már ez nem mondható el, így épp napjainkban felbomlani látszanak a tradicionális megközelítések, minden művész magára vonatkoztatva aktualizálja őket. „Képzeld el, hogy a festészet egy nagy, öreg fa. Minden művész egy újabb gallyacska vagy jelentősebb ág, esetleg vezérág rajta. Csak akkor élő ez a gallyacska vagy ág, vagy vezérág, ha a hatalmas fa minden erejét maga mögött, magában érzi. Ha letörik a fáról, elszárad, a fa maga megmarad, de egy ág letörését meg sem érzi. Ez a hatalmas öreg fa a tradíció. A művészet tradíciója.”⁹ Ez a tradíció épp most van átalakulóban, vagy megszűnőben az önarckép-ábrázolások tekintetében is. A metaforikus képi nyelv ezen a téren is az *elfogalmiasodás* útjára lépett.

„A klasszikus önarcképtoposzok kevésbé jellemzőek a kortárs önarcképekre (...) A 60-as, 70-es években még számos művész önarcképén megjelenik ez az attitűd, manapság azonban ez nem jellemző (...) A klasszikus művésztoposzok, azaz a művész műtermében, és/vagy a festészet stb. jellemző tárgyaival való ábrázolása sem gyakoriak. (...) A kortárs művészeket – úgy tűnik – felettébb foglalkoztatja az önábrázolás kérdése, mely többnyire egyben önreflexió is, mivel az önarcképek az önértelmezés, a saját identitás explicit megfogalmazásai. (...) Az önreprezentáció sajátossága, hogy a megfigyelő és a megfigyelt ugyanaz a személy: egyszerre van jelen a leíró (milyen vagyok?) és a normatív (milyen szeretnék lenni?) elem. Az önarcképek esetében sem a modell fizikai külsejének visszaadása, a hasonlóság a fontos, hanem az, amit a portréval kifejezni szándékozik az alkotó.”¹⁰ „Minden egyes alkotó más és más hőfokú karaktert, individuumot, személyiséget, »univerzumot« és megjelenést képvisel.”¹¹

Írásunkban ezért először a rajzolt önarcképeket vesszük sorra, majd a festmények, szobrok, domborművek és kollázsok következnek, azok is több alaptípus, variáns lehetőségével. Mást mondanak, és mást mutatnak az ifjúkori és az időskori önarcképek, és ismét mást az élete teljében lévő művész ambiciózus önreflexiói. Tanulmányunk egy évszázadot ölel fel, amelyben így nyomon követhetjük a különböző művészettörténeti korszakok stílusváltozásait, és az ebből adódó szemléletváltásokat, hiszen egy művész soha nem ragadható ki korából és annak kulturális, szellemtörténeti miliójából.

9 MOLNÁR Sándor: A lélek fekete madarai. *Új Művészet*, 1999/5. 27. old.

10 BORDÁCS Andrea: i. m.

11 NOVOTNY Tihamér: i. m. 4. old. – Mindezek mellett a klasszikus értelemben vett önarckép, amilyenekkel elsősorban ez a tanulmány foglalkozik, egyben „áruvédjegy” is, vagyis hitelesíti az alkotót. Napjainkban, amikor végleges és áthidalhatatlan szakadék tátong a művész és a közönség között a kortárs művészeti konjunk-túrák következtében, amikor lépten-nyomon installációkkal, ready made-ekkel, objektakkal, environmentekkel, assemblage-okkal, performance-okkal, happeningekkel találkozunk a kiállítóterekben, galériákban és múzeumokban, akkor egy önarckép az alkotó képzőművészeti képzettségét tanúsítja, bizonyítja. Ebből leszűrhetjük, hogy nem egy outsiderrel van dolgunk. Persze tudjuk, hogy valahol minden mű önarckép, amelyben önmagáról vall a művész. Itt most azonban csak azokkal az önarcképekkel foglalkozunk, ahol az alkotó optikailag is visszadja arcának mását a műben.

RAJZOK, GRAFIKÁK

Az önarcképkészítés legkézenfekvőbb eszköze a ceruza vagy toll, de ugyanilyen gyakori a szén és a kréta is. Ezeket követik a közkedveltség terén a különböző sokszorosító grafikai technikák. A felhozott példákban mindegyikkel találkozni fogunk. Az e technikákból adódó könnyedség sokszor igazi bensőségességgel párosul, szó és hang nélküli lírai önvallomások ezek az *autoportrék*.

1. kép. Karcsay Lajos; 2. kép. Batthyány Gyula; 3. kép. Krusnyák Károly; 4. kép. Hende Vince

Karcsay Lajos (1860–1932) Münchenben Hollósy köréhez tartozott.¹² Fiatalkori önarcképe ehhez az időhöz köthető. Egy tiszta, bizakodó tekintetű fiatalember néz ránk, joggal, hisz nagy ígéretnek számított. Később, egy túlérzékenységből fakadó kudarc miatt hátat fordított a festészetnek, és visszavonult Vas megyei birtokaira gazdálkodni.

Az ikervári Batthyány Gyula (1887–1959) magánövendékként a szombathelyi Premontrei Gimnáziumban érettségizett, aminek ekkor Vass Béla (1872–1934) volt a rajztanára. Batthyány Gyula később Münchenben és Párizsban folytatta képzőművészeti tanulmányait. Szénnel készült önarcképére a müncheni szecesszió is hatott.¹³

Krusnyák Károly (1889–1957) élete csak egy rövid ideig köthető a Vas megyei képzőművészethez. Jaksa István (1894–1982) választott mestere volt, nem hivatalosan egy fél szemeszert korrigált az 1920-ban Vass Béla által alapított Szombathelyi Szép- és Iparművészeti Iskolában. Körösfői-Kriesch Aladárnál tanult az Iparművészeti Iskolában, messterénél azonban romantikusabb alkat lévén, különösen az életkép vált kedvelt műfajává. Munkáival később többször is szerepelt a Kultúregyesület Képzőművészeti Szakosztályának és a Szent Márton Céhnek a kiállításain. Konzervatív beállítottságú, önérzetes művészember tekint ránk önarcképrajzán.¹⁴

12 Csók István visszaemlékezéseiben többször megidézi alakját. (CSÓK István: Emlékezéseim. Akadémiai Kiadó, Bp. 1990. 29., 37., 90., 108. old.) Az önarcképet a Kieselbach Galéria honlapja (http://www.kieselbach.hu/muvesz/karcsay-lajos_9694) közli. Ezen a honlapon található még a tanulmányban közölt Hende Vince, Krusnyák Károly, Jobbágyi Gaiger Miklós, Brankovics Éva és Krancz Sándor önarcképe is.

13 Batthyány Gyula életének kálváriája a II. világháború után kezdődött, s igazi hősként, mártírként élte meg. A fiatalkori önarckép fényképe a Batthyányak bicskei kastélyával és birtokaival kapcsolatban a <http://www.kzsgyo.axelero.net/kastely/tortenelme/tortkezd.html> honlapon található.

14 Az önarckép az interneten (http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Isaszeg/pages/017_fuggelek.htm) elérhető.

Hende Vince (1892–1957) rokoni szálakkal kötődött Szombathelyhez, emiatt többször is szerepelt itteni csoportos kiállításokon. A gödöllői művésztelepen Nagy Sándor és Körösfői-Kriesch Aladár irányítása alatt dolgozott. Főleg az utóbbi mester intellektuális portréművészete hatott ifjúkori kréta-önarcképére, melyen profétikus, küldetéstudatos tekintettel néz ránk, ami egyáltalán nem volt idegen a gödöllőiektől.

5. kép. Burány Nándor; 6. kép. Derkovits Gyula; 7. kép. Varga Nándor Lajos;
8. kép. Jobbágyi Gaiger Miklós

Burány Nándor (1893–1965) a két világháború között a Miskolci Művésztelepen dolgozott, majd 1944-től haláláig Szombathelyen élt. A Miskolci Művésztelep, de később, az 1946-ban Radnóti Kovács Árpáddal (1902–77) közösen létrehozott Zsenyei Művésztelep is Nagybánya örökösének tekinthető. A szinte Mednyánszkyt idéző, nagyon festőien előadott korai ceruza-önarcképe még Nagybánya ösforrását, Münchennt idézi. München tehát igenis jelen van a XIX. század második felében született nemzedékek munkásságában, ha nem is mindenkinél primer hatásként.¹⁵

Ebben az összeállításban Derkovits Gyula (1894–1934) önarcképének szerepeltetését az indokolja, hogy habár a festő viszonylag fiatalon elhagyta Szombathelyt, művészetének szellemi örökségét a szülőföld mindig magáénak érezte és tudta. A megyeszékhelyen róla elnevezett Képzőművészeti Szabadiskola, különböző átalakulásokon átesve egész a rendszerváltásig működött.¹⁶ Derkovits hidegtű önarcképét harmincévesen, teljesen érett, önálló hangú művészként készítette. Nemes arckifejezésű, szándékaiban tiszta művész néz vissza ránk.

Varga Nándor Lajos (1895–1978) a múlt század elején elemi iskolás éveit Sárváron töltötte. A később a század egyik legjelentősebb magyar grafikai életművét létrehozó alkotó

15 A képet Heckenast Jánosnak a művészről írt tanulmánya közli. (Vasi művészportrék – Burány Nándor (1893–1965) *Vasi Szemle*, 1966/2. 302. old.)

16 Derkovits Gyuláné „Mi ketten” című könyvével ellentétben (mely szerint a művész Budapestre való költözése után nem járt többet Szombathelyen) Káldy Lajos festőművész kisfiúként találkozott Derkovitscsal egy alkalommal a városban. (KÁLDY Lajos: Volt egyszer egy szabadiskola. *Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények*, 2007/1. 16. old.) Tehát életében mégsem szakította meg véglegesen szülővárosával a kapcsolatot Derkovits Gyula. Egyébként Derkovits művészetének rendkívüliségét már közvetlen a művész halála után a szülőváros is felismerte, a Szent Márton Céh 1937-ben rendezte meg a művész emlékkiállítását. 1948-ban emléktáblát avattak szülőházán; 1959-ben, 1961-ben, 1964-ben, 1966-ban, 1969-ben, 1974-ben, 1979-ben, 1994-ben rendezett a város emlékkiállításokat nagy szülőttének, a legutolsót 2009-ben a Szombathelyi Képtárban, melyet épp e sorok írója nyitott meg. A közölt önarckép fotója az 1959-es szombathelyi megemlékezések meghívóján szerepelt.

árkádiás rézkarc önarcképét huszonnyolc évesen készítette.¹⁷ Élete későbbi időszakából több nagyszerű önarcképe ismert még.

Jobbági Gaiger Miklósnak (1892–1959) Ferenczy Károly volt a mestere a Képzőművészeti Főiskolán. Életművének fontos szegmense az aktfestészet, ezen a téren sokat tanult mesterétől. A két világháború között többször járt Párizsban, ezért festészete később kicsit franciás karaktert vett fel. A második világháború után a szülőfölddel való kapcsolatot Zsenye jelentette számára. Önarcképrajzán harminckét éves.¹⁸

9. kép. Radnóti Kovács Árpád; 10. kép. Artnér Ferenc; 11. kép. Csebi Pogány István;
12. kép. Bartha László

Radnóti Kovács Árpád finom ceruzarajz önarcképe még Szombathelyre való költözése előtt készült, Glatz Oszkár tanársegédjeként; harminckét éves volt ekkor. Rendkívüli karakterérzéke már itt előrejelzi későbbi nagyszerű portréfestői pályafutását.¹⁹

Artnér Ferenc (1904–81) legalább ilyen portrétista volt, csak épp grafikáiban kamatoztatta ezt a tehetségét. Több kiváló ceruzaportrétját ismerjük (Szabadfi Józsefről, Szakács Lászlóról stb.), de még kedvelt grafikai technikájával, a rézkarccal is kitért erre a témára (pl. Farkas János portréja). Magabiztos rajztudás, kiváló kompozíciós érzék jellemzi minden munkáját.

Csebi Pogány István (1908–79) festészetére elsősorban mesterének, Vaszary Jánosnak könnysége, nagyvonalúsága hatott. Tagja volt a Szent Márton Céhnek, és rendszeresen ki is állított velük, később a budapesti Művészeti Gimnázium tanárává nevezték ki. Bátor nagyvonalúsággal megjelenített, barokkos skurcban készült önarcképe erős indulatokat vált ki a nézőben.²⁰

Bartha László (1908–98) a KUT és a KÉVE tagjaként viszonylag fiatalon már komoly hírnevet szerzett magának. 1937–38-ban római ösztöndíjas is volt, de nem kapcsoló-

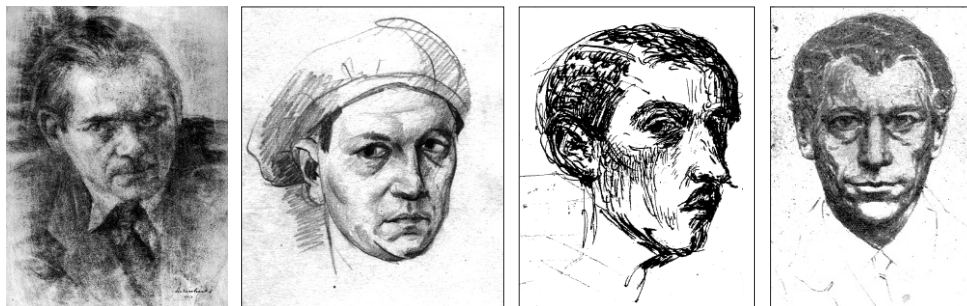
17 Lásd még: ZSÁKOVIICS Ferenc: „Ifjú magyar rézkarcolók” – A grafika megújulása az első világháború után. – Arkádia tájain (Magyar Nemzeti Galéria katalógusa). Bp. 2001. 37–48. old. Az önarckép reprodukcióját ez a kiállítási katalógus közölte. (105. old.)

18 A Szombathelyi Képtár több művét őrzi, de szülővárosában, Szentgotthárdon is egy kisebb kollekciónal emlékeznek rá.

19 Lásd még: TÓTH Csaba: A rajzművészet mestere – katalóguselőszó. (Művészetek Háza) Szombathely, 2010. – A szerző javaslatára 2005-ben a Vas Megyei Pedagógiai Intézetben egy kiállítótermet neveztek el a kiváló művészetpedagógusról. A közölt önarckép fotója ennek az avatórendezvénynek a meghívóján szerepelt.

20 Az önarckép a Koller Galéria honlapján (https://www.kollergaleria.hu/kutatas/csebi_pogany_istvan-1294-de) elérhető. A galéria kutatja és dolgozza fel az utóbbi években a művész életművét.

dott a római iskolához. E szinte krokyszerű önarcképén a figyelem, a koncentráció pár ecsetvonással lett megörökítve.²¹

13. kép. Szakács László; 14. kép. Szatmáry Géza; 15. kép. Farkas Lajos; 16. kép. Csonka Ernő

Szakács László (1909–90) a szombathelyi Derkovits Szabadiskola egyik későn felismert tehetsége. A művészeti közéletből kivonva magát, megszállottan szinte csak a festészetnek élt.²² A legnehezebb időkben, a Rákosi-korszakban készítette ezt a szénrajz önarcképét. Ekkor szinte még önmagával is bizalmatlan volt az ember, legalább is valami megmagyarázhatatlan félelem érzet látszik a művész tekintetén. Mind Artner Ferenc, mind Szakács László fehér ingben, nyakkendőben ábrázolta magát, ami az értelmiségi lét egyfajta státusszimbóluma lehetett a szemükben (mindkettejüknek polgári foglalkozása volt), amivel későbbi időkben egyre ritkábban találkozunk.

Szatmáry Géza (1914–82) életműve az utóbbi években vált csak ismertté, elsősorban a művész fiának, Szatmáry Csabának köszönhetően.²³ Az Aba-Novák Vilmos korrek-túráin felnőtt művész – főleg az akvarell terén – virtuóz, valódi örömfestészetet hozott létre. Harmincévesen készítette ezt a ceruzarajz önarcképet, melyen a művészsapka Rembrandt és Rippl-Rónai József önarcképeit idézi meg.

Farkas Lajos (1919–98) toll-rajz önarcképe egy ambiciózus fiatalembert ábrázol; az önbizalomra minden oka megvolt Aba-Novák Vilmos és Szőnyi István növendékének, hisz Nemes Marcell-díjjal végezte el a Képzőművészeti Főiskolát. Az életének utolsó, közel tizenöt évét Ikerváron élő festőművész rendszeresen szerepelt a vasi kiállításokon, felejt-hetetlen, szuggesztív művész-egynénisége sokak számára ma is hiányzik.²⁴

Csonka Ernő (*1921) önarcképe komoly és szigorú, ennek ellenére végtelenül terméshes és egyszerű. Szinte szobrászias plasztikussággal jeleníti meg az arcot.²⁵ Rendkívüli karakterérzék és magabiztos rajztudás látszik az önportrén.

21 A művet az Ernst Múzeum „Elfeledett évtized – a 40-es évek” című kiállításának katalógusa közli. Bp. 2002. 86. old.

22 Lásd még: TÓTH Csaba: „Csöndes estéli zsolttár...” Szakács László rejtett életművéről. *Vasi Szemle*, 2015/2. 217–222. old. A rajz a Vasvári Békeház Képzőművészeti Gyűjteményében található, mint annyi más Vas megyei képzőművész (Bősze János, Csonka Ernő, Jálcis János, Kéky Magyar Éva, Pintér György, Szakács László, Székér Ernő, Sz. Habetler Márta, Vajda Márk, Varga Bernadett és V. Tóth László) önarcképe.

23 Szatmáry Csaba honlapot indított (<https://szathmary-geza.jimdo.com/szathm%C3%A1ry-g%C3%A9za/C3%A1r%C3%B3l>), melyben feldolgozta és publikálta édesapja munkásságát. A rajz innét származik.

24 1990-ben a szerző rendezett a művész rajzaiból, vázlataiból kiállítást a szombathelyi Forgó Klubban. A közölt önarcképe ennek a kiállításnak a plakátján szerepelt.

25 Csikós Józsefnek a művészről szóló tanulmánya közölte a képet a *Vasi Szemle*-ben: 1969/1. 77. old.

17. kép. Ridovics László; 18. kép. Mészáros József; 19. kép. Németh Mihály; 20. kép. Nagy István

Ridovics László (*1925) Szőnyi István tanítványa volt a Képzőművészeti Főiskolán, majd Csebi Pogány Istvánhoz hasonlóan a budapesti Művészeti Gimnáziumban tanított, tagja volt a Kilencek művészeti csoportnak, akiknek Szombathelyen is volt kiállításuk a Savaria Múzeumban.²⁶ Húszévesen készített ceruzarajz önarcképe kevés eszközzel adja vissza az arc anatómiai hűségét. Néhány biztos és határozott vonal mellett az arc többi része szinte csak sejtetve van. A szemek hipnotikusan tekintenek a nézőre.

Mészáros József (1925–79) személyiségéhez annyira hozzá tartozott ez a kalap, hogy önarckép-tollrajza a leghívebben adja vissza egyéniségét. Komoly, elszánt és rendíthetetlen tekintete igazi önvalomás, művészetének mesterkéletlen lényege tükröződik vissza róla.²⁷

Németh Mihály (*1926) hatvanegy évesen rajzolta ezt az önarcképét, de aki ismeri a művészt, tudja, hogy ez az arckarakter szinte időtlen jellegzetessége, évtizedek óta mit sem változott. Németh Mihály kortalan művész. A szemlélődő tekintet lélekben mindig fiatal művészre vall.²⁸

Nagy István (1927–2001) Pécssett szerzett rajztanári diplomát, ahol Kelle Sándor és Horváth János voltak a tanárai. A kemenesaljai képzőművészek egyik meghatározó személyisége volt. Látványalapú festészetében kiemelt szerepet kapott a tájkép. Ötvenévesen készített önarcképén kicsit a nagy erdélyi festőelőd, Zsögödi Nagy Imre látásmódja is felfedezhető.

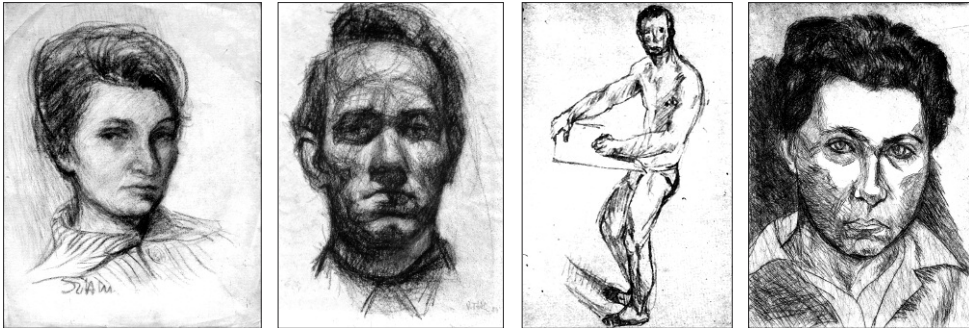
Sz. Habetler Márta (*1929) pályája is a szombathelyi Derkovits Szabadiskolában indult, szénrel rajzolt fiatalkori önarcképén magabiztosan néz a tükörbe, művészi elhivatottság olvasható le a kb. fél órás rajzról.²⁹

26 1967-ben 54 művét, 1970-ben pedig 35 munkáját állította ki a szülővárosában. Az önarckép fényképe a <https://baceleb.org/all/item/690-ridovics-laszlo> honlapon elérhető.

27 Lásd még: TÓTH Csaba: „Az ismert formavilágon belül is lehet korszerűt teremteni”. Gondolatok Mészáros József életművéről. *Vasi Szemle*, 2015/6. 964–973. old. Az önarckép fényképét a Mészáros család 2006-os kiállításának (Médiúm Galéria) meghívója közölte.

28 Az önarckép fotója a művész *Medius Mundus* című könyvében jelent meg. Sárvár, 1996. 173. old.

29 Lásd még: TÓTH Csaba: „Meg akartam váltani a világot...” Sz. Habetler Márta művészetéről. *Vasi Szemle*, 2015/3. 310–316. old.

21. kép. Sz. Habetler Márta; 22. kép. V. Tóth László; 23. kép. Horváth János;
24. kép. Kéky Magyar Éva

V. Tóth Lászlónak (1930–2001) huszonnégy évesen készített krétarajz önarcképe egy nagyon fegyelmezett, öntudatos arcot mutat, amelyen ugyancsak elhivatottság tükröződik. Nagy példaképéhez, Van Goghhoz hasonlóan rengeteg önarcképet készített, főleg fiatal korában.³⁰

Horváth János (*1930) egészalakos önarcképe talán egy vázlatfüzetből való, valószínűleg valamilyen nyári művésztelepen készülhetett. Hitelesen örökíti meg a mű keletkezésének szituációját. A festő izmos testalkata egész életében megőrzött szikárságára vall.³¹

Kéky Magyar Éva (1931–98) Sopronban Ágoston Ernő képzőművészeti szabadiskolájában szerezte meg a képzőművészeti alapismereteit, az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után el kellett hagynia az országot, mivel a forradalom alatt nyugati vöröskeresztes szállítmányokat navigált a fővárosi kórházakhoz. A Karlsruhe-i Képzőművészeti Akadémia után Párizsban Johnny Friedlaendernél rézkarcot tanult, itt készítette hídegtű önarcképét. 1972–89 között Szombathelyen élt és dolgozott, elég visszavonultan a művészeti közélettől, ebben az időszakban is nagyon sok önarcképet készített.³²

25. kép. Gerzson Pál; 26. kép. Pozsonyi János; 27. kép. Schrammel Imre; 28. kép. Vértesi Péter

30 Lásd még: TÓTH Csaba: „Festeni kell, de nem akárhogyan”. V. Tóth László emlékezete. *Vasi Szemle*, 2016/3. 259–270. old. V. Tóth Lászlónak a Vasvári Békeház Képzőművészeti Gyűjteményben 8 ceruzarajz, 2 diófafác, 2 linómetszet, 1 tusrajz és 2 olajfestmény önarcképe van.

31 A rajzot Heckenast János a művészről szóló tanulmánya közölte a *Vasi Szemle*ben: 1966/3. 437. old.

32 Mint volt nyugati „diszidenst” a pártállam titkosrendőrsége teljes megfigyelés alatt tartotta a rendszerváltásig. Az önarckép a Vasvári Békeház Képzőművészeti Gyűjteményének tulajdona.

Gerzson Pál (1931–2008) az első művészi instrukciókat a községi Bencés Gimnáziumban Lelkes István (1908–2000) festőművésztől kapta, aki nagyszerű ember, pedagógus és művész volt. Negyvenöt éves volt Gerzson Pál, amikor ezt a rögtönzött, energikus, kroszserű önarcképét készítette.³³ Ebben az időben már elindult az absztrakció útján, de még a valóságalelemek kapaszkodót jelentenek a festményein.

Pozsonyi János (1933–2008) ecsetrajz önarcképe egy életképben, tanítás közben ábrázolja a művészt; harmincegy éves volt, amikor készítette. A művész-tanár lehajol az iskolapadban ülő gyermekekhez, és egy ecsettel megmutatja, hogyan kell ábrázolni a témát, és hogy kell az ecsetet húzni.³⁴

Schrammel Imre (*1933) *Naplójában* található önarcképe a rendszerváltás egyik dokumentuma. A nemzetközi híró keramikus-művészt később az Iparművészeti Főiskola rektorává választották, majd tagja lett a Magyar Művészeti Akadémiának. Az említett naplóban drámai élességgel látta a rendszerváltás viszonyait, különösen a kultúra terén. A szikár, öntörvényű művész önarcképe híven adja vissza személyiségét.³⁵

Vértesi Péter (*1938–2010) Kmetty János és Fónyi Géza növendéke volt a Képzőművészeti Főiskolán. Elsősorban Kmetty konstruktivista gondolkodásmódja hatott rá, ez korai festményein és grafikáin is megfigyelhető. Ez a rézkarc önarcképe is erre példa.³⁶

29. kép. Zentai Pál; 30. kép. Brigovich Lajos; 31. kép. Szilárdi Béla; 32. kép. Geszler Mária

Zentai Pál (1938–87) a hatvanas évek közepétől haláláig élt Szombathelyen. Rajztanári diplomája ellenére újságíróként dolgozott a megyei napilapnál, ahol nagyszerű képzőművészeti kritikákat, ismertetőket írt a Vas megyei képzőművészekről. Mindennapos elfoglaltsága mellett nagyon kevés ideje maradt az alkotásra, ennek ellenére gyors, improvizatív festészeti és grafikai tevékenysége volt a legfontosabb a számára. „Egyperces” önarcképe kedvelt filctoll technikájával készült.³⁷

33 Mint volt nyugati „diszidenst” a pártállam titkosrendőrsége teljes megfigyelés alatt tartotta a rendszerváltásig. – Az önarckép a Vasvári Békeház Képzőművészeti Gyűjteményének tulajdona.

34 Lásd még: TÓTH Csaba: „Felszabadultabb, univerzálisabb kifejezőmódokra van szükség”. Emlékezés Pozsonyi János festő- és grafikusművészre. *Vasi Szemle*, 2016/6. 685–698. old. Az önarckép fotóját a Művelődési Minisztérium *A Tanító Munkája* című lapja közölte. Az ecsetrajz önarckép egy riportfotóról készült.

35 Az önarcképet a 2014-ben kiadott Schrammel-napló közli: Bp., Magyar Képek, 70. old.

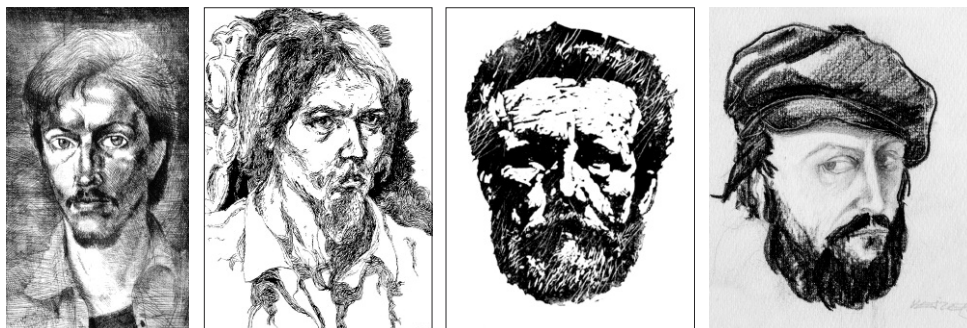
36 Az önarcképet a szombathelyi Pittmann Gyűjtemény őrzi, mint több más Vas megyei képzőművész (Németh Mihály, Sulyok József, Tóth Csaba, Varga Nándor Lajos) önarcképét. (A közölt önarckép csak részlet egy grafikából.)

37 Lásd még: TÓTH Csaba: „Gyermekkorom óta a rögeszmém, hogy festek”. Emlékezés Zentai Pálra. *Vasi Szemle*, 2016/2. 192–208. old.

Brigovich Lajos (1938–2015) egész festészeti és grafikai életműve a falu, mint egy organikus, ökonómiai, kulturális alapsejt állandó újrafogalmazásából, újratereemtéséből áll. Idős kori önarcképének háttérében is ezt a világot ábrázolja.³⁸

Szilárdi Béla (*1940) képzőművészeti alapismereteit a budapesti Dési Huber István Szabadiskolában szerezte meg. A hetvenes években emigrált Nyugat-Németországba, ahol elsősorban zenepedagógusként tevékenykedett, ennek ellenére nagyon közel került az ottani neovangárd művészekhez, közülük is leginkább Joseph Beyus-hoz. Közel negyven éves, amikor ezt a Krisztus-arc szerű önarcképét készítette.³⁹

Geszler Mária (*1941) önarcképe a rá jellemző költői képalkotás remeke, a személyes íráskép és az idealizált önarckép rajz kivételesen szép együttese. A rajz vonalvezetése, a kalligráfia érzelmeit kifejező karaktere Geszler Mária minden alkotói időszakának fontos jellemzője volt.⁴⁰

33. kép. Sulyok József; 34. kép. Turcsán Miklós; 35. kép. Szok Iván; 36. kép. Veszeli Lajos

Sulyok József (1944–2011) fiatalkori rézkarc önarcképe Petőfis attitűdöt hordoz magán, hűen fejezi ki a művész mindig szárnyaló, megalkudni nem tudó egyéniségét. Szobrait, kispasztikáit spontán ötletesség és szelíd báj jellemzi, melyek erős érzelmi hatást keltenek a nézőben.⁴¹

Turcsán Miklós (*1944) pályája is a szombathelyi Derkovits Képzőművész Körből indult. Dürert idéző grafikai önarcképét huszonötévesen készítette. Elszánt, komoly tekintetű, szemlélődő önarckép.⁴²

Szok Iván (*1944) kisgyermek korában kényszerült elmenekülni Vas megyéből a kitelepítés elől. Ezt követően Visegrádon Szőnyi István figyelt fel tehetségére. Háromdimenziós festészetével megújította az egyetemes figurális festészeti tradíciót.⁴³ Linómetszet önarcképén drámai őszinteséggel ábrázolja viszontagságos sorstörténetét, amely szinte „kiül” az arcára.

38 2016-ban az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatásával 150 művét tartalmazó kötet jelent meg róla.

39 A tanulmányban szerepelő Szilárdi önarcképeket FÁBIÁN László: *A transzavantgard transzavantgardja* című, Szilárdi Béla munkásságát feldolgozó kiadvány közli. Bp. 2007. 8., 15., 84. old.

40 Az önarckép fényképét a művész 2011-es *Hang és forma* című katalógusa közölte.

41 Lásd még: TÓTH Csaba: „Kézműves vagyok”. Tűnődések Sulyok József szobrászművész életéről, művészetéről. *Vasi Szemle*, 2016/4. 495–511. old. A közölt önarckép fényképe itt jelent meg.

42 A művésznek ez a grafikai önarcképe és a fiatalabb kori önarcképe Aszalós Endre Turcsán Miklósról írt könyvében jelent meg: Körmendi Galéria, Bp., 2005. 6., 13. old.

Veszeli Lajos (*1945) pályája szintén a szombathelyi Derkovits Képzőművész Körből indult, majd a szombathelyi Tanárképző Főiskolán szerzett rajztanári diplomát, melyet még esztétika szakkal egészített ki Budapesten. Önarckép-skicce harminckét évesen készült, melyben kicsit bizalmatlan és önkritikus önmagával.

37. kép. Nádler László; 38. kép. Marosits József; 39. kép. Bonyhádi Károly; 40. kép. Hanzl Klára

Nádler László (*1945) képzőművészeti alapismereteit a budapesti Vasutas Képzőművész Körben szerezte meg Kirschmayer Károly és Kling György irányítása mellett. Később még megismerkedett Rafael Gyöző Viktor, Mikus Gyula és Bakonyi Mihály festőművészekkel, akik ismét alakítottak képzőművészeti szemléletén. A rendszerváltás előtt telepedett le Oszkón. Harmincnégy éves volt, amikor ezt a profilnézetű ceruzarajz önarcképét készítette.

Marosits József (*1950) ugyancsak a szombathelyi Derkovits Képzőművész Körben szerezte meg képzőművészeti alapismereteit. Művészete sok rokon vonást mutat Sulyok Józsefével, mivel mindketten szobrászattal és grafikával egyaránt foglalkoztak. Marosits József linómetszet önarcképe utal is életműve kettősségére, hisz a háttérben egy kétfigurás szoborkompozíció árnyképe látható.⁴⁴

Bonyhádi Károly (*1951) fotográfiával és tervező grafikával foglalkozik. A nyolcvanas évek első felében tagja volt a Fiala Fotóművészek Stúdiójának, így munkái egyaránt szerepelnek kortárs fotóművészeti és alkalmazott grafikai kiállításokon. Ebben a betűönarcképében is tipográfiai énje mutatkozik meg.

Hanzl Klára (*1953) pályája Radnóti Kovács Árpád irányítása mellett indult. Fiala-kori grafit önarcképén még érződik mesterének mindig a látványt értelmező instrukciója. A művész szelíd, elmélázó tekintetében benne van az a sajátos képzeletbeli, álomszerű világ, ami későbbi grafikai lapjain bontakozott csak ki igazán.⁴⁵ Hanzl Klára egy ideig egyszerre volt tagja a Fiala Képzőművészek Stúdiójának és a Vasi Műhelynek.

43 Lásd még: TÓTH Csaba: Egy új valóságélmény. Szok Ivánról és festészetéről. *Életünk*, 2008/10. 43–50. old. A művész a szülőfölddel soha nem szakította meg kapcsolatát, ezt jelzik a kiállításai (Répcelak, Szombathely, Vasszécseny, Vasvár, Viszák). Vasszécsenyben 2009-ben díszpolgárrá választották. A közölt önarcképe a művész honlapján (szkokivan.hu) elérhető. Itt található a későbbi időskori önarcképe is.

44 Lásd még: TÓTH Csaba: „A gondolat érvényesülésének esélyei egy meghatározott közegben”. Egy életmű félművében – Marosits József. *Pannon Tükör*, 2011/1. 73–76. old.

45 Mind Masszi Ferenc, mind Hanzl Klára önarcképének fényképe az 1993-ban megjelent *Ars Savaria* művészeti albumban lett közzéve, melynek a szerző egyik szerkesztője volt.

41. kép. Masszi Ferenc; 42. kép. Rákos József; 43. kép. Németh Ferenc

Masszi Ferenc (*1953) is kétpólusú művész, ő azonban a grafika mellett festéssel foglalkozik, erősen tagolt, építkező gondolkodás jellemzi képzőművészeti tevékenységét, amelynek köszönhetően többször térbeli kompozíciókat is létrehoz, melyek néha Kurt Schwitters „merz” konstrukcióira emlékeztetnek. A rendszerváltás évében készült önarckép-grafikájának háttérében egy színpadképet láthatunk, amely utal a történelmi kulisszák színpadias átváltozásaira.

Rákos József (*1955) a szombathelyi Tanárképző Főiskola után a Képzőművészeti Főiskolán szerezte meg második tanári diplomáját, megszűnéséig tagja volt a Vasi Műhelynek. A festészet, a grafika és animáció területén is izgalmas, kísérletező műveket hozott létre. Ceruzarajz önarcképén is színpadiasság, illetve színészi gesztus figyelhető meg, a néző arcába kiált, mind az arckifejezés, mind a rajzi megjelenítés hibátlan a művén.

Németh (Kisnémeth) Ferenc (*1955) első tanára Jaksa István volt, majd a budapesti Művészeti Szakközépiskolában Szkok Iván. Ezt követően az Iparművészeti Főiskola grafika szakán diplomázott, a grafikai munkák mellett azonban soha nem hagyott fel a festéssel. 2015-től a Magyar Festők Társaságának a tagjai közt találjuk. Ceruzarajz önarcképe klasszikus frontális beállítású önportré.⁴⁶

44. kép. Tóth Csaba; 45. kép. Kecskés Miklós; 46. kép. Varga Bernadett; 47. kép. Tóth Livia

46 Az önarckép fotója a művész pilisvörösvári kiállításának internetes cikkében (<http://pilisvorosvar.hu/vorosvariujsg-regi/2008/junius/8.htm>) szerepelt.

Tóth Csaba (*1959) krétarajz önarcképe két tükör használatával készült, amely így a kora-reneszánsz itáliai portrékra emlékezteti a nézőt. A huszonhárom éves fiatal művész ebben a profilportréjában az idealizált reneszánsz szépségesszményt kutatja és tárja fel.⁴⁷

Kecskés Miklós (*1960) szintén Radnóti Kovács Árpádtól sajátította el a képzőművészet alapjait. Tizenhét éves kori szénrajz önarcképén rendkívül finom lélektani elemzést nyújt önmagáról.⁴⁸ Az ezredforduló egyik legköltoőbb, leggondolatibb és egyben legdrámaibb életművét hozta létre Vas megyében.

Varga Bernadett (*1963) az Iparművészeti Főiskola után a Képzőművészeti Egyetemen szerezte meg második diplomáját, alapító tanára a szombathelyi Művészeti Szakközépiskolának. Fiatalkori krétarajz-önarcképe szinte egy konstruktivista rajzként hat, és emiatt éles ellentétben áll a gobelinművész későbbi légiésen finom, líraian egyedi hangvételű művészetével.

Tóth Livia (*1964) is hasonló utat járt be, csak ő még doktori fokozatot is szerzett a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen. Hosszabb ideig a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskolán tanított. Több fiatalkori önarcképe közül az egyik legfestőibb szénrajz önarcképét közöljük. Kecskés Miklóshoz hasonlóan lélektani portré. Félénk, ám mégis dacos kitekintés az énből.

48. kép. Torjay Valter; 49. kép. Módy Péter; 50. kép. Foki Éva; 51. kép. Bartek Péter Pál

Torjay Valter (*1964) monotípiás önarcképe hihetetlenül eleven látványimpresszió a tükörben önmagát kémlelő művésztől. Torjay Valter festői és grafikus tevékenysége teljesen egyenértékű, de mint ezen az önportréján is látszik, amikor grafikát készít, akkor is valójában fest.⁴⁹

Módy Péter (*1965) a szegedi Tömörkény István Művészeti Szakközépiskola után került a Képzőművészeti Főiskolára, ahol szobrász és szobrászrestaurátor szakokon diplomázott. Ezután tanított a nyíregyházi Művészeti Szakközépiskolában és a Budai Rajziskolában is. Jelenleg a szombathelyi Rumi Rajki Műpártoló Kör egyik meghatározó és legaktívabb egyénisége. Szénrajz önarcképét húszévesen készítette, amelyen inkább festő,

47 A kilencevens évektől készített képinterpretációiban visszatér a reneszánsz eszményekhez. Lásd még: HECKENAST János: Tóth Csaba festészetéről. *Vasi Szemle*, 2009/4. 450–463. old.

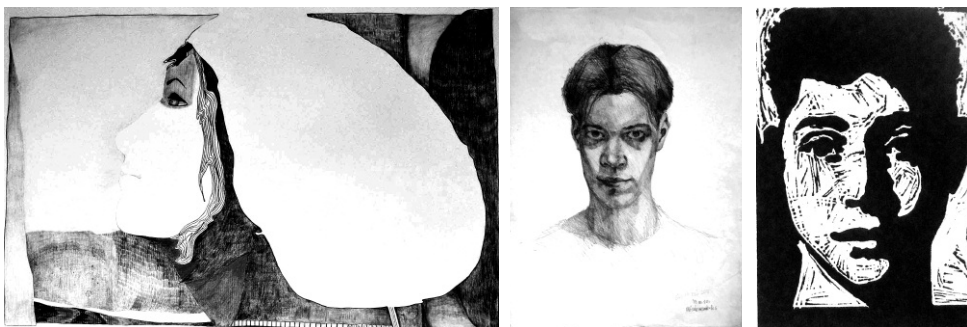
48 Lásd még: TÓTH Csaba: „A lelkem mélyrétegében csendre és nyugalomra vágyom”. Beszélgetés Kecskés Miklós festőművésszel. *Vasi Magazin*, 2006/9. 22–23. old.

49 Lásd még: TÓTH Csaba: Avantgárd Don Quijote – Beszélgetés Torjay Valter festőművésszel. *Vasi Magazin*, Szhely, 2005/3. 16–17. old. Az önarcképet a nagykőrösi Révay Gyűjtemény őrzi. A gyűjteményben 19 Vas megyei művész több mint félszáz alkotása található, így a helyi képzőművészet legnagyobb gyűjteménye a Szombathelyi Képtáron és a Vasvári Békeházon kívül.

mint szobrászi látásmód tükröződik. Köztéri alkotásaiban később jellemző módon vegyíti a különböző anyagokat, melyek így színeikben is különleges élményt nyújtanak.

Foki Éva (*1970) a Masszi Ferenc vezette szombathelyi Derkovits Képzőművész Körből indult, majd a Képzőművészeti Főiskola elvégzése után egy ideig különböző művészeti iskolákban tanított. Húszévesen készített önarcképén szinte a klasszikus rajzművészet mestereinek nyomdokain jár.

Bartek Péter Pál (*1972) mestere a Képzőművészeti Főiskolán Maurer Dóra volt, majd a Bécsi Képzőművészeti Akadémián Arik Brauer és Rudolf Hausner. Festészete és grafikai tevékenysége ma is a fantasztikus realizmus bécsi iskolájához kapcsolja őt. Gyakran átfesti, újrafogalmazza régebbi műveit. Az itt közölt rajzát 1998-ban készítette, majd az ezredforduló után továbbfejlesztette.⁵⁰

52. kép. Dóczy Virág; 53. kép. Mészáros Szabolcs; 54. kép. Vajda Márk

Dóczy Virág (*1973) a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskola elvégzése után Ausztriában szerzett művészeti diplomákat, és így azonnal bekerült a nemzetközi kortárművészet vérkeringésbe. Az itt közölt, az új évezred elején készült önarcképe szinte emlékkép, illetve egy olyan megközelítés, ahol az archaikus művészetek legnagyobb felületek törvénye érvényesül, és ennek alapján láttatja önmagát. Finom vonalstruktúrák és dekoratív nagy felületek váltják egymást a képen. A művésznő több szempontból is édesapja, Dóczy László meditatív, gondolati festészetének nyomdokain jár.

Mészáros Szabolcs (*1975) ceruzarajz önarcképe ismét csak egy önmagát intenzíven figyelő arcot ábrázol, a tükrökkel való szemkontaktus a nézőre is áttevődik. Mészáros Szabolcs látványból kiinduló festészete oly mértékű természetszeretetről tanúskodik, mellyel ritkán találkozunk a mai időkben.

Vajda Márk (*1976) a szombathelyi Művészeti Szakközépiskola után a Berzsényi Dániel Főiskolán folytatta tanulmányait. Elsősorban a reklámgrafika érdekelte, illetve annak pop artos kapcsolódásai. Linómetszet önarcképén szinte egy kisfiús arc néz ránk.

50 Az önarckép fényképét a *Kézfogások* című katalógus (2004) közölte.

55. kép. Koller László; 56. kép. Szekér Ernő; 57. kép. Tóth Eszter; 58. kép. Bartkó Péter Szilveszter

Koller László (*1977) a szombathelyi Művészeti Szakközépiskola elvégzése után a Képzőművészeti Főiskola szobrász szakán szerzett diplomát, majd visszajött tanítani egykori szombathelyi művészeti iskolájába. Szobrászati alapkutatásokat végez a pozitív–negatív formák dialektikájával, azon belül is különösen az ornamentikában rejlő lehetőségekkel. Tizenkilenc évesen készített szénrajz önarcképén a fény–árnyék hatásokkal finoman „míntázza meg” arcának plasztikai formáit, figyelő tekintete pedig egyértelműen lélektani portré.

Szekér Ernő (*1977) szintén a szombathelyi Művészeti Szakközépiskolát végezte el, majd a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán folytatta tanulmányait. A diplomához szükséges nyelvvizsga miatt azonban Ausztriában keresett munkát, ezután inkább Linzben, az ottani Művészeti Akadémián szerzett diplomát. Az ezredforduló előtt készült linó önarcképén a múlt század eleji német expresszionistákra jellemző drámaisággal örökítette meg magát.

Tóth Eszter (*1980) ugyancsak a szombathelyi Művészeti Szakközépiskolából indult. Majd előbb a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskolán, később pedig a Magyar Képzőművészeti Főiskola festő szakán folytatta tanulmányait. Itt Molnár Sándor és Maurer Dóra voltak a mesterei. Már szombathelyi éveit különösen rajzszerűen készítette nagyon festői tanulmányokat. Húszévesen készült szénrajz önarcképe is ide sorolható.

A bölcsész diplomával rendelkező Bartkó Péter Szilveszter (*1982) öt éve költözött Szombathelyre, és ezzel egy időben fordult egyértelműen a képzőművészet felé. Költői ihletésű tájkép-akvarelleket készít, igényes, egyedi kivitelezéssel. Ceruzarajz önarcképén kicsit megilletődötten tekint a tükörbe.

59. kép. Vörös Máté; 60. kép. Krenner-Tóth Katalin; 61. kép. Szalay Ignác; 62. kép. Nagy Diána
63. kép. Tóth Magdolna

Vörös Máté (*1986) a szombathelyi Művészeti Szakközépiskola elvégzése után a Képzőművészeti Egyetem grafika szakán szerzett diplomát, közben egy évet Erasmus-ösztöndíjjal a hágai Royal Academy of Art-ra járt. 2013-tól egykori iskolájának, a szombathelyi Művészeti Szakközépiskolának a tanára. Az ujjlenyomatába elrejtett profil önarcképe az önazonosságnak emblematikus ábrázolása.

Krenner-Tóth Katalin (*1988) a szombathelyi Premontrei Gimnázium után a Nyugat-magyarországi Egyetemen folytatta tanulmányait, majd szerzett vizuális és környezet-kultúra tanári diplomát. Képvess önarcképén huszonötévesen látjuk őt, határozott tekintettel néz ki a képből.

Szalay Ignác (*1992) a Nyugat-magyarországi Egyetemen megszerzett Képi ábrázolás szakos alap-diplomája után a Szegedi Egyetemen Vizuális kultúra- és Könyvtár pedagógia tanár szakán végzett az idei évben. Pop-artos elektromos grafikai önarcképe ötletesen jeleníti meg a korunkra jellemző én-központúságot.

Nagy Diána (*1995) a Szombathelyi Művészeti Szakközépiskola elvégzése után az ELTE szombathelyi Képi ábrázolás szakára jár. A még középoskolás korában készített önarcképén oldott gesztusok közül bontakozik ki az arca.

Tóth Magdolna (*1997) is a szombathelyi Művészeti Szakközépiskolát végezte el. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem szobrász szakos növendéke. Önarcképe tulajdonképpen egy párc perces kroki. Így tudta visszaadni pillanatnyi lelkiállapotának hű lenyomatát.

(A tanulmány második részét a Vasi Szemle következő számában közöljük. A szerk.)